

INTEGRAREA MONETARĂ, DE LA TEORIE LA PRACTICĂ

Drd. Ec. **Laura-Cristina IVĂNESCU**
Banca Națională a României

Abstract:

Plasându-și începuturile în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, odată cu înființarea Uniunii Monetare Latine (1865), fenomenul integrării europene a devansat adesea noțiunile teoriei economice, mulțumită unor spirite vizionare care, în ciuda remodelărilor ulterioare determinate de evenimentele din plan european și internațional, au direcționat încă de la început pe făgașul succesului procesul integrării economice și monetare europene. Prezentul articol își propune o trecere în revistă a principalelor momente ale acestui proces, odată cu punctarea abordărilor teoretice din domeniu, urmată de analizarea structurii și a pârgărilor de funcționare a pilonului monetar actual, respectiv Sistemul European al Băncilor Centrale. Articolul se dorește a fi de asemenea o analiză a evoluției priorităților comunitare, de la factorii declanșatori ai procesului, până la necesitățile actuale evidențiate de criza financiară recentă, de consolidare a arhitecturii europene prin extinderea măsurilor fiscale dincolo de cerințele Pactului și întărirea guvernanței macroeconomice.

Cuvinte cheie: Integrare monetară, integrare economică, Banca Centrală Europeană, criza financiară, Uniunea Europeană, Sistemul European al Băncilor Centrale

Clasificări JEL: E42, E52, E58, F33, G21

1. Introducere

Teoria economică a încercat să găsească un răspuns cu privire la modalitatea optimă de realizare a integrării monetare, conturând două curente principale, și anume cel economic și cel monetar. Potrivit abordării economice, integrarea monetară trebuie să fie precedată de o integrare economică pentru a se evita eventuale dezechilibre ale economiei reale determinate de scăderile investițiilor și de încetinirile creșterii economice ca urmare a creșterii ratelor dobânzilor. Pe de cealaltă parte, susținătorii abordării monetare au argumentat

întâietatea integrării monetare prin evitarea amânării la nesfârșit a unor decizii dificile din plan economic, fundamentale însă pentru integrarea monetară.

În practică, istoria integrării monetare a dovedit o realitate mult mai nuanțată, succesiunea unor evenimente precum succesul inițial al mecanismului cursului de schimb sau aderarea la uniune a unor state cu o economie mai puțin dezvoltată determinând susținerea uneia sau a alteia dintre abordări, sau adoptarea unui pachet de acțiuni cuprinzând măsuri din ambele registre.

Astfel, la momentul primei schițe a uniunii economice și monetare, respectiv Planul Werner (1971), Europa era divizată între cele două abordări. Pe de o parte, devalorizarea lirei sterline (1967), slăbirea dolarului american, căderea francului francez și reevaluarea mărcii germane reprezentaseră evenimente care, în succesiunea lor, atrăseseră un puternic semnal de alarmă cu privire la divergențele economice dintre statele participante. Pe acest fundal, Germania și Olanda au sprijinit în cadrul Consiliului de la Haga, din 1967, țintirea convergenței economice, în vederea realizării în mod treptat a integrării monetare prin fixarea ireversibilă a cursurilor valutare și crearea unei autorități monetare. Pe de cealaltă parte, abordarea monetaristă, care pune accentul pe rolul integrator al armonizării monetare, fusese susținută de Franța, Belgia și Italia.

Planul Werner, a reprezentat un compromis între cele două abordări. Fixându-și drept moment țintă pentru atingerea dezideratului integrării economice și monetare anul 1980, Werner nu a înaintat un calendar concret pentru realizarea unor obiective de etapă, însă și-a propus într-o primă fază armonizarea instrumentelor de politică economică și coordonarea politicilor bugetare, dar și intensificarea integrării piețelor financiare și armonizarea politicii monetare și de credit. Cea de-a doua fază urma a se concentra pe adoptarea de directive europene comune și transferarea responsabilităților din domeniul economic, comercial, financiar și monetar organelor comunitare. Remarcăm astfel aici faptul că, deși teoria economică nu-i oferise încă, la momentul respectiv, toate instrumentele specifice analizei integrării monetare, spiritul vizionar al primului ministru luxemburghez a înțeles importanța gradualismului procesului monetar dat fiind registrul politic și caracteristicile unei uniuni economice și monetare. Uniunea, prin însăși rațiunea de a fi a Declarației Schuman emise cu 20 de ani înainte, respectiv reconcilierea franco-germană, reprezenta prin excelență expresia unei voințe politice, de unde importanța păstrării autonomiei politice într-o primă etapă. De aici, fixarea ratelor de schimb pentru asigurarea substituibilității perfecte a monedelor naționale, fără pierderea controlului politic la nivel național. Deși nu a mai putut fi pus în practică datorită efectelor șocului petrolier, a crizei de materii

prime și a căderii sistemului de la Bretton Woods, evenimente ce au determinat redefinirea strategică a unificării europene, ideea avansată de Planul Werner de eliminare treptată a fluctuațiilor ratelor de schimb până la fixarea irevocabilă a cursurilor a deschis drumul cooperării dintre băncile centrale.

Primele eforturi de coordonare ale băncilor centrale s-au materializat în cadrul Șarpelui Monetar instituit prin Acordul de la Basel (1972) care a obligat băncile la acțiuni concertate în vederea menținerii fluctuațiilor cursului în ecartul de $\pm 2,25\%$, eforturi intensificate mai apoi în Sistemul Monetar European (1979) odată cu introducerea ecu.

Raportul Delors, care a trasat pentru prima dată etapele concrete ale realizării unei uniuni economice și monetare, a continuat pe linia gradualismului instituțional. În 1992 Tratatul de la Maastricht (amendat prin Tratatul de la Amsterdam – 1997 și Tratatul de la Nisa – 2001) a stabilit în cele din urmă arhitectura uniunii economice și monetare actuale, prin oferirea unui cadru juridic primului pilon al uniunii, format din CECA, EURATOM și CEE, și adăugarea altor doi, respectiv cel al politicii externe și al securității comune și cel al cooperării pentru afaceri interne și justiție.

La 1 decembrie 2009, data intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona semnat în 2007, structura tripolară a uniunii a fost abandonată, Uniunea Europeană devenind unică entitate juridică.

2. Fenomenul de instituționalizare a pilonului monetar

Conceptul integrării monetare a evoluat în decurs de o jumătate de secol de la inițiativele instituirii unor forumuri ale factorilor naționali de decizie din domeniul monetar, până la crearea Institutului Monetar European și a Băncii Centrale Europene.

Coordonarea politicilor monetare a fost organizată pentru prima dată prin instituirea, în baza Tratatului de la Roma, a Comitetului Monetar, format din reprezentanții băncilor centrale și ai ministerelor de finanțe, precum și din doi reprezentanți ai Comisiei Europene, pentru ca, în 1964, să se decidă crearea Comitetului Governorilor Băncilor Centrale, sub auspiciile Băncii Reglementărilor Internaționale. Considerat a fi cel mai important organism din perspectiva monetară, Comitetul Governorilor era un forum cu ocazia căruia participanții își prezentau intențiile de politică monetară în vederea discutării aspectelor tehnice, pentru asigurarea unei cât mai funcționale arhitecturi monetare europene. Ulterior, printr-o decizie a Consiliului din 1990, atribuțiile Comitetului s-au lărgit în sensul coordonării politicilor monetare pentru susținerea stabilității prețurilor.

Cât privește latura programatică, trebuie remarcat faptul că modele ale integrării instituționale la nivel monetar au apărut atât în Planul Werner, cât și în Raportul Delors, aflat la baza Tratatului de la Maastricht.

Astfel, primul document care a adus în discuție ideea unui sistem al băncilor centrale europene care să elaboreze politica monetară și politicile cursurilor de schimb în raport cu state terțe l-a reprezentat, din nou, planul Werner, care a avut drept punct de referință Sistemul Rezervelor Federale ale Statelor Unite. Spre deosebire de proiectul european actual, Werner nu a propus însă constituirea unei bănci centrale europene, ci a unei autorități bugetare centralizate. Același Werner a avansat de asemenea ideea constituirii unui Fond European de Cooperare Monetară (FECOM) pentru gestionarea resurselor monetare pe termen scurt și mediu și, eventual, a rezervelor valutare externe comune.

La rândul său, Raportul Delors a propus lărgirea atribuțiilor Comitetului Guvernatorilor, fapt pus în practică, după cum am precizat mai sus, în 1990, precum și dezvoltarea sistemului european al băncilor centrale ca nucleu monetar care să asigure funcțiile unei bănci centrale, respectiv elaborarea și aplicarea politicii monetare, gestionarea cursurilor de schimb și a rezervelor valutare și asigurarea unei bune funcționări a sistemelor de plăți. De asemenea, Delors a înaintat ideea înființării unui Fond European de Rezervă, ca embrion al acestui sistem.

Propunerile celor două rapoarte au reprezentat punctul de plecare pentru arhitectura monetară actuală.

Astfel, inițiativa luxemburgheză de constituire a Fondului European de Cooperare Monetară s-a materializat în 1973, când FECOM a primit sarcina monitorizării sistemului comunitar al cursurilor de schimb. Crearea Sistemului Monetar European (SME) și semnarea Acordului dintre băncile centrale de la Basle (1979), a sporit importanța FECOM, căruia i-a revenit sarcina gestionării eficiente a finanțării pe termen mediu și scurt, statele participante depunând la FECOM, în schimbul ecu, 20% din rezervele în aur și dolari. La doi ani după instituirea SME, FECOM a devenit Fondul Monetar European (FME). Deși a reprezentat un pas înainte pe calea gestionării resurselor comune, trebuie remarcat faptul că instituirea FECOM și apoi a FME a reprezentat totuși un succes parțial, dată fiind subordonarea acestuia ECOFIN. Datorită acestui mecanism de subordonare, lucrările FME se finalizau mai degrabă prin recomandări, în timp ce deciziile importante erau luate în cadrul Comitetului Guvernatorilor. În 1994 Fondul a fost inclus în Institutul Monetar European.

Cât privește propunerile Raportului Delors, acestea au reprezentat punctul de pornire al Tratatului de la Maastricht care a extins practic propunerile inițiale, prin luarea deciziei de creare a Institutului Monetar European.

Încununarea cu succes a tuturor eforturilor depuse în sensul integrării monetare l-a reprezentat momentul 1994, când Europa a făcut primul pas pe calea creării unei bănci centrale la nivel european, prin înființarea la Frankfurt a embrionului acesteia, respectiv a Institutului Monetar European (IME). Conducut de un Consiliu Instituțional Monetar European, IME a avut drept obiectiv formarea premiselor organizaționale și funcționale ale creării Băncii Centrale Europene.

Ne vom opri aici, pentru moment, asupra gradualismului integrării depline, respectiv a introducerii monedei unice. Astfel, trebuie remarcat faptul că mecanismul ales în acest sens a fost dictat practic de trăsăturile specifice unei uniuni monetare de talia celei europene, care au anulat unele ipoteze aplicabile în plan național, cum ar fi fost deplina flexibilitate a prețurilor și a salariilor. Lipsa acestor ipoteze a făcut imposibilă introducerea monedei unice printr-o terapie de șoc, fără o armonizare prealabilă a ratelor inflației, cum a fost cazul integrării monetare a Germaniei unificate. O altă alternativă ar fi fost de asemenea introducerea monedei unice în paralel cu cele naționale, la un curs variabil, determinat de diferențele dintre ratele inflației, moneda națională urmând a fi eliminată ulterior în mod treptat, datorită preferinței populației pentru moneda mai puțin depreciată, deci cea comună. Această teorie cunoscută sub denumirea de teoria integrării prin piață are însă limitele sale, deoarece pornește de la ipoteza că monedele sunt substitute perfecte. După cum au demonstrat Down și Greenaway (1994) monedele nu posedă această calitate, decizia deținerii uneia dintre monede nedepinzând în mod exclusiv de stabilitatea monetară pe care aceasta o creează, ci și de măsura în care alți participanți pe piață dețin moneda respectivă. Down și Greenaway au definit acest proces drept crearea unor efecte de rețea. Dat fiind faptul că monedele naționale prezintă avantajul acestor efecte de rețea, mecanismul pieței nu ar fi permis astfel niciodată înlocuirea monedelor naționale cu o monedă unică.

Soluția adoptată la nivelul UE, prezentă de altfel și în cadrul planului Werner, a fost astfel tocmai asigurarea substituției perfecte a monedelor prin intermediul măsurilor aplicate la nivel instituțional, prin trecerea la rate de schimb fixe. Constituirea Băncii Centrale Europene a reprezentat prin urmare ultima etapă a integrării instituționale. Pe de cealaltă parte, pentru ca integrarea monetară instituțională să dea rezultatele scontate, o condiție *sine qua non* o reprezintă asigurarea independenței pilonului monetar. Astfel, dacă, în ceea ce privește Banca Centrală Europeană, asigurarea independenței instituționale a

constituit un obiectiv al Institutului Monetar European, în ceea ce privește băncile centrale naționale aceasta a fost definită ca o condiție a aderării la Sistemul European al Băncilor Centrale. Astfel, în cazul României, independența Băncii Naționale a fost afirmată în cadrul noului Statut, respectiv Legea nr.312/2004, prin definirea explicită a acesteia, stabilirea asigurării stabilității prețurilor ca obiectiv fundamental al BNR și interzicerea oricărui tip de creditare directă a statului de către BNR.

3. Funcționarea Sistemului European al Băncilor Centrale

Analizând mecanismul decizional al Sistemului European al Băncilor Centrale (SEBC) ce are în centrul său Banca Centrală Europeană, înființată în 1998, remarcăm faptul că acesta prezintă o structură trichelulară, dictată de gradul de integrare monetară al statelor participante.

Centrul nucleului îl reprezintă Comitetul Executiv al BCE care asigură coordonarea activității zilnice a băncii și luarea deciziilor operative pentru implementarea, la nivel de sistem, a politicii monetare decise de Consiliul Director. Comitetul transmite zilnic instrucțiuni operative băncilor centrale naționale, în sarcina sa aflându-se și administrarea rezervelor internaționale ale BCE.

Având rolul de a asigura un grad ridicat de reacție și adaptabilitate a instituției monetare la condițiile pieței, Comitetul Executiv este format din șase specialiști pe probleme bancare și monetare, printre care președintele și vice-președintele BCE. Propuși de către Comisia Europeană, după consultarea Parlamentului European și al Consiliului Director, aceștia sunt numiți la nivel de șefi de stat și de guvern de către toate statele aparținând zonei euro.

Cel de-al doilea plan decizional, cu spectru mai larg și central din punct de vedere decizional, este reprezentat de Consiliul Director, replică la un nivel superior a Comitetului Guvernatorilor înființat în 1964. Format din guvernatorii statelor zonei euro, Consiliul Director are rolul de a stabili orientarea politicii monetare, puse apoi în aplicare de Comitetul Executiv. În ceea ce privește procesul decizional de la acest nivel, realitatea economică a zonei euro a ridicat problema eficienței acestuia. Astfel, aderarea Slovaciei, ca cel de-al 16-lea membru al zonei monedei comune, în 2009, a declanșat punerea în aplicare a amendărilor aduse la 1 mai 2004 Statutului SEBC, cu privire la înghețarea la 15 a numărului membrilor cu drept de vot. Astfel, deși la reuniunile Consiliului participă toate statele eurosistemului, dreptul de vot este acordat pe bază rotativă, după un calendar prestabilit, astfel încât să se asigure în permanență reprezentarea la vot a majorității populației zonei euro.

Participarea la ședințele Consiliului Director reflectă obiectivele BCE. Trebuie amintit aici faptul că, pe lângă obiectivul principal de asigurarea a stabilității prețurilor, art.105 al Tratatului Uniunii Europene înscrie politica monetară în coordonatele convergenței economice, plasând în responsabilitatea BCE și sprijinirea politicilor economice generale ale Comunității Europene, fără a periclita însă stabilitatea prețurilor. Din această perspectivă, la ședințele Consiliului Director participă fără drept de vot președintele ECOFIN și un membru al Comisiei Europene (în general, comisarul pe probleme economice și monetare). În cazul în care președinția ECOFIN este deținută de o țară non membră a zonei euro, locul președintelui ECOFIN este ținut de președintele Eurogrupului¹.

În ceea ce privește obiectivul din plan monetar, acesta a fost cuantificat încă din perioada Institutului Monetar European, respectiv în 1998, ca fiind “o creștere anuală în zona Euro sub 2% a Indicelui Armonizat al Prețurilor de Consum”.

În 2003, Consiliul Director al BCE a adus explicații suplimentare în ceea ce privește acest aspect, enunțând urmărirea menținerii unei rate a inflației sub 2%. În ceea ce privește coordonata temporară a obiectivului, BCE și-a propus asigurarea stabilității prețurilor pe termen mediu.

Trebuie remarcat faptul că elementele definitorii ale obiectivului BCE au fost dictate de realitățile unei zone monetare de amploarea celei europene, respectiv diferențe inflaționiste inter-regionale și creșterea decalajului temporar și a incertitudinii efectelor politicii monetare în eventualitatea unor șocuri externe.

Astfel, nivelul de 2% a reprezentat, conform analiștilor, o marjă suficientă pe de o parte pentru combaterea inflației, iar pe de cealaltă parte pentru evitarea situațiilor deflaționiste și a costurilor induse de rigidități nominale. Ținta a devenit astfel păstrarea unui nivel al inflației inferior, însă apropiat de cel de 2%, în condițiile în care, în 1999, statele din sudul Europei, ca Spania și Italia, prezentau valori apropiate de 2% (2,2% și respectiv 1,7%), în timp ce Germania și Franța înregistrau o inflație de doar 0,6%.

În general, politica practică de Banca Centrală s-a dovedit a avea succes, rata inflației menținându-se în perioada 2000-2007 în apropierea valorii de 2%, cu excepția anului 2008, când valoarea înregistrată a fost de 3,3%. Eliminarea realinierilor periodice ale cursurilor de schimb au dovedit astfel beneficiile aplicării unei politici monetare comune, în condițiile în care, în anii 1970-1980

¹ A se vedea de asemenea “Funcționarea Eurogrupului: probleme actuale și provocări”, Ivănescu, D., Ivănescu, L., *Conferința internațională Inovație financiară și competitivitate în Uniunea Europeană*, București, 2008, ISSN 1841-8678

inflația era de 8%-10%. În 2008, cele mai mari rate ale inflației le-au înregistrat Spania, Grecia și Luxemburgul, cu valori apropiate de 4%, în timp ce cea mai mică inflație a atins-o Olanda, cu 2,2%, potrivit datelor publicate de Eurostat. În 2009, rata inflației a fost de 0,3% în zona euro și 1% la nivelul UE, pentru 2010 analiștii previzionând o rată de 1,1% și respectiv 1,4%.

Cât privește orizontul temporar propus, termenul mediu pare a fi într-adevăr soluția cea mai potrivită pentru atingerea atât a obiectivelor economice cât și a celor monetare în eventualitatea unor șocuri externe. O reacție promptă la creșterea prețului petrolului în vederea țintirii pe termen scurt a stabilității prețurilor ar fi putut determina o volatilitate puternică a producției și a gradului de angajare a forței de muncă, cu efecte nocive asupra stabilității prețurilor pe termen lung.

Referitor la strategia de politică monetară adoptată de BCE, aceasta este una bipolară, bazată atât pe analiza factorilor de risc din plan economic, care determină evoluția prețurilor pe termen scurt, cât și pe cea a elementelor monetare. În ceea ce privește latura monetară, BCE-ul analizează nu doar evoluția M3, ci și contrapartidele acesteia în bilanțul consolidat al instituțiilor financiare și monetare, precum și structura creșterii M3, elemente esențiale pentru identificarea reorientărilor de portofolii, cu implicații asupra evoluției pe termen lung a prețurilor. Bipolaritatea analizei ce stă la baza deciziilor monetare este un element adesea subliniat de reprezentanții BCE. Toate celelalte strategii respectiv țintirea cursului de schimb, țintirea inflației și țintirea agregatelor monetare ar fi adus un eșec, datorită taliei remarcabile a economiei, ce însumează 329 milioane de locuitori și deci a gradului foarte redus de deschidere, neluării în calcul a unei plaje prea mari de factori economici, element mai puțin semnificativ la nivelul unui stat, însă fundamental în cazul unei uniuni, și, respectiv, distorsiunilor din planul agregatelor monetare care pot apărea în cazul trecerii la uniunea monetară.

Trebuie remarcat faptul că între 1999 și 2003, BCE a urmărit îndeaproape evoluția M3, fixând pentru aceasta o creștere de 4,5% pe an. Acest nivel fusese stabilit ca fiind în concordanță cu asigurarea stabilității prețurilor. Totuși, valoarea de creștere atinsă a fost de 6,5% în 2003, după acest moment M3 fiind considerat doar un simplu indicator aflat la baza orientării politicii monetare.

În ceea ce privește politica cursului de schimb, în urma criticilor aduse scăderii competitivității determinate de aprecierea semnificativă a monedei europene în jurul anului 2000, BCE a ales calea unui euro mai degrabă stabil decât puternic. Într-adevăr, dacă între 2000 și 2003, euro s-a apreciat de la 0,9236 la 1,1312, după această dată, timp de 3 ani, euro s-a menținut în jurul valorii de 1,24\$/euro. Ultimii ani au cunoscut însă o reapreciere a valorii

europene, care a culminat cu pragul psihologi de 1,5 în luna noiembrie 2009. Totuși, veștile pozitive din economia americană cu privire la scăderea ratei șomajului în Statele Unite au adus revenirea dolarului american, cursul scăzând la 1,42 în decembrie.

Aria spațială cea mai largă este acoperită la nivelul SEBC de Consiliul General, ce asigură liantul dintre Eurosistem și băncile centrale naționale din afara acestuia. Format din președintele și vice-președintele BCE și toți guvernatorii băncilor centrale naționale, sarcinile Consiliului General reprezintă în fapt o continuare a atribuțiilor IME în sensul trasării pașilor necesari pentru adoptarea euro. Printre altele, Consiliul General adoptă astfel rapoartele de convergență solicitate prin Tratat și monitorizează funcționarea mecanismului ratelor de schimb II prin evaluarea sustenabilității ratelor de schimb bilaterale între monedele zonei non-euro și moneda euro.

Din această perspectivă, în ceea ce privește experiența țărilor relativ recent intrate în zona euro, remarcăm faptul că Slovenia, Cipru și Malta nu au prezentat dificultăți particulare în menținerea cursului de schimb în imediata proximitate a parității centrale. Un caz aparte l-a reprezentat Slovacia, al cărui curs a prezentat volatilități semnificative la începutul participării sale la ERM II, fără a se apropia însă de limita benzii de 15%, și a cărei rigurozitate economică a determinat două reevaluări semnificative ale monedei naționale față de euro. În ceea ce privește nivelul ratei inflației, acesta s-a menținut în general sub nivelul valorii de referință, în Cipru, Malta și Slovacia situându-se în jurul valorii de 2,2%. De remarcat este faptul că aceste performanțe s-au datorat și reorientării strategiilor de politică adoptate, Slovenia, spre exemplu, abandonând strategia de țintire a agregatelor monetare în favoarea monitorizării evoluțiilor din economia reală și nominală. De asemenea, Slovacia a adoptat strategia de țintire a inflației și un regim de curs de tipul flotării libere.

Dacă la nivelul ratelor dobânzilor pe termen lung nu s-au înregistrat de asemenea probleme, îndeplinirea criteriilor de performanță a fost mai dificilă în ceea ce a privit sustenabilitatea finanțelor publice. Comisia Europeană a lansat astfel procedura de deficit excesiv împotriva Maltei, Ciprului și Slovaciei, care au trebuit să-și întărească măsurile de consolidare a politicii fiscale.

4. Uniunea Economică și Monetară: prezent și perspective

Concentrând 22,5% din PIB-ul mondial, Uniunea Europeană reprezintă la ora actuală rezultatul voinței politice a 500 de milioane de oameni.

Întărirea politicilor comune poate fi considerată o reușită, în 2007 UE ajungând să reprezinte 17,4% din exporturile mondiale, față de 11,6% cât reprezentau Statele Unite, în timp ce, la nivelul importurilor, UE a egalat

Statele Unite, cu 19% din importurile mondiale. În cadrul uniunii, introducerea monedei unice a facilitat în mod substanțial relațiile comerciale, care au ajuns la o treime din PIB, față de un sfert, cât reprezentau la începutul acesteia.

În plan fiscal, uniunea economică și monetară a reușit recuperarea decalajului, datorită scăderii ratelor dobânzilor (de la 12% în 1980, la 5% în 2007) și a fondurilor structurale și de coeziune. Criteriile Pactului de Stabilitate au determinat scăderea deficitului global al zonei euro, de la 4% în anii '80 și '90, la 0,6% în 2007.

În ceea ce privește ocuparea forței de muncă, UE a depus eforturi susținute în vederea scăderii ratei șomajului, eforturi care au dat rezultate în perioada 2005-2008 când rata șomajului s-a aflat în continuă scădere, deși la un nivel superior față de cel al Statelor Unite.

Uniunea Europeană se află însă la un nou moment de cotitură. Dincolo de realizările unor eforturi de peste jumătate de secol, criza financiară actuală a decantat punctele tari pe care europenii au reușit să le construiască, de noi provocări. După creșteri între 2% și 3% în perioada 2004-2007, criza anului 2008 a adus o încetinire a creșterii la doar 0,8%, pentru ca în 2009 PIB-ul să scadă cu 4,1% în UE și respectiv 4% în zona euro.

O analiză detaliată a situației economice a UE evidențiază o creștere a dezechilibrelor în zona euro, situația actuală aducând în discuție redefinirea coordonatelor fiscale. Acest lucru se datorează faptului că intervențiile financiare menite să sprijine sistemul financiar au dus la o creștere alarmantă a deficitului public, ceea ce subliniază necesitatea unei coordonări fiscale dincolo de aspectele deficitelor și ale datoriei publice cuprinse în Pactul de Stabilitate. În același timp, devine tot mai pregnantă necesitatea intensificării rigurozității cu care se aplică prevederile Pactului în perioadele de creștere economică, în vederea evitării unor cheltuieli exagerate. Deficitele bugetare, alături de diferențele de competitivitate, se conturează astfel drept principalele motive de îngrijorare, date fiind implicațiile acestora asupra uniunii monetare.

În plan economic, criza financiară a confirmat modificările survenite în ipotezele de calcul ale funcționării uniunii. Astfel, dacă ne întoarcem la originile procesului, prezentate la începutul acestui articol, trebuie să remarcăm faptul că una din particularitățile planului Werner a fost tocmai lipsa oricăror constrângeri și sancțiuni impuse statelor participante și importanța marginală atribuită convergenței macroeconomice, dat fiind coeficientul redus de divergență între participanți la acea dată. Aceste ipoteze nu se mai verifică însă în contextul actual, întărirea supravegherii coordonării macroeconomice, în vederea prevenirii unor creșteri excesive ale dezechilibrelor și șocurilor asimetrice la care acestea contribuie devenind principalul obiectiv fixat pentru

2010. Uniunea monetară necesită astfel la ora actuală sprijinul unei puternice guvernante economice care să aibă la bază definirea unor angajamente ferme din partea guvernelor participante.

Pe de cealaltă parte, trebuie remarcat faptul că obstacolele întâmpinate nu au evidențiat doar efecte negative. Succesul viziunii europene a constat în faptul că, deși confruntate cu o criză mondială fără precedent, nici una din statele membre nu au adoptat politici protecționiste cum a fost cazul Marii Recesiuni. Statele UE au adoptat măsuri de susținere a cererii care par a fi dat roade, pentru anul 2010 previzionându-se o creștere a PIB cu 0,7% atât pentru zona euro, cât și pentru UE. Cea mai optimistă previziune în acest sens o deține Polonia, cu 2,6%, în timp ce Germania și Franța se așteaptă la o creștere de 1,2%. Singura țară dintre primele șapte state ale UE și zonei euro în care se previzionează în continuare o scădere a PIB, este Spania, cu 0,6%.

În ceea ce privește situația UE ca actor mondial, îmbunătățirea situației economice externe poate duce la o revigorare a exporturilor, însă această tendință se află în continuare sub semnul incertitudinii, depinzând de robustețea ciclului global, dar și de eventuale efecte întârziate ale aprecierii monedei europene din ultimele perioade.

Concluzionând, dincolo de aspectele negative inerente, trebuie remarcat faptul că prezenta criză deține și un potențial progresiv. Astfel, dacă, înaintea acesteia, statele membre erau relativ reticente la ideea unei uniformizări a procesului de reglementare și supraveghere bancară, evenimentele recente au impulsionat cooperarea în acest domeniu prin desemnarea Comitetului European de Supraveghere Bancară și a Comitetului European de Risc Sistemic în vederea coordonării testării la nivel european al robusteții instituțiilor bancare și a inițierii reformei de reglementare și supraveghere bancară.

În fond, cheia soluționării situației actuale reprezentată prin întărirea măsurilor fiscale și implementarea unor măsuri structurale și a unui sistem integrat de supraveghere constituie un nou pas pe linia perfecționării arhitecturii uniunii economice și monetare actuale.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bindseil, U., „Monetary Policy Implementation: Theory-Past-Present”, Oxford University Press, 2004;
2. Dăianu, D., Lungu L., Vrâncianu, R. – „Strategii de politică monetară și curs de schimb în contextul aderării României la Uniunea Europeană”, Studii de impact II, Institutul European din România, 2004;

3. Dowd, K., Greenaway, D. – Currency competition, network externalities and switching costs: towards an alternative view of optimal currency areas”, *Economic Journal*, 103, 1180-89;
4. Erik, J., Verdum, A.,-“The Political Economy of European Integration, Theory and Analysis”, 270 Madison Ave, New York, NY 10016;
5. Pentecost, Eric, Van Poeck, André– „European Monetary Integration, Past, Present and Future”, Edward Elgar Publishing, Inc., Northampton, MA, SUA, 2001;
6. Werner, Pierre – *Itinerarii luxemburgheze și europene. Evoluții și amintiri 1945-1985*, Editura Gnosis, București, 1998;
7. Miron, Dumitru - *Economia integrării europene*, lito ASE, București, 1998;
8. *** *Raport anual, 2008*, Banca Națională a României, www.bnro.ro;
9. *** *Raport asupra inflației*, ianuarie 2010, Banca Națională a României, www.bnro.ro;
10. *** *Raport asupra stabilității financiare*, 2009, Banca Națională a României, www.bnro.ro;
11. *** *The Monetary Policy of the ECB*, 2004, European Central Bank – European Commission – „Interim Forecast”, februarie 2010, www.ecb.int;
12. *** *Stronger European Economic Governance and Tougher Rules for the Stability Pact Needs*”, Press Release, 9 februarie 2010, European Parliament, http://ec.europa.eu/index_en.htm;
13. *** *World Economic Outlook*, ianuarie, 2010, International Monetary Fund;
14. Legea nr.101/1998 privind Statutul Băncii Naționale a României, www.bnro.ro;
15. Legea nr.312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României, www.bnro.ro.